

Rechten schenden vanaf de zeepkist

“Je hebt oog voor nieuws. Je staat vooraan wanneer er iets gebeurt. Je hebt een gezonde sensatiezucht. Je trekt je mobiele telefoon in een splitsecond om met de camerafunctie een foto of video te maken.”

Wie aan deze omschrijving voldoet, komt in aanmerking één van de vijfhonderd Skoeps-reporters te worden. Skoeps.nl is een nieuw initiatief van krantenuitgever PCM en televisiezender Talpa van John de Mol. Het moet een platform voor burgerjournalistiek worden. De bedoeling is dat de vijfhonderd reporters ten minste twee keer per week een interessante foto of video voor de site aanleveren. Daarnaast rekent Skoeps op een groot aantal gelegenheidsreporters, verspreid over het hele land. Een kritische internetredactie beoordeelt de inzendingen en zorgt ervoor dat het ingezonden materiaal binnen enkele minuten op de site staat, aldus de website. De inkomsten die voortvloeien uit de exploitatie van het beeldmateriaal worden 50/50 verdeeld onder de maker en Skoeps.

Met miljoenen Nederlanders die een mobiele telefoon met ingebouwde camera bezitten — de camerafoon — is het aantal potentiële Skoepers enorm. De camerafoon komt overal binnen — gewoon mee in de broekzak — ook daar waar je geen camera verwacht. Bij iedere gebeurtenis is daardoor wel iemand in staat het nieuws met een mobieltje vast te leggen. Een getuige van de moord op Theo van Gogh legde met zijn camerafoon meteen het beeld van de neergeschoten en –gestoken Van Gogh vast. Die foto haalde de voorpagina van *De Telegraaf*. Ook de aanslagen in Londen en Madrid zijn dankzij camerafoons geregistreerd.

Op Skoeps zal niet alleen dergelijk “groot” nieuws aan bod komen, meldt de website. Ook foto's van bijvoorbeeld ontgroeningen zijn welkom. Je hoeft geen helderziende te zijn om te kunnen voorspellen dat het beeldmateriaal dat op Skoeps zal verschijnen met name van deze categorie “klein” nieuws zal zijn. Weblogs als Geenstijl.nl hebben al regelmatig succes met controversiële foto's en filmpjes die door lezers worden opgestuurd.

Enige maanden geleden publiceerde Geenstijl.nl heimelijk genomen foto's van een oudere vrouw met een jongeman die in een donker steegje tussen de vuilnisbakken seksuele handelingen verrichtten. De vrouw bleek een administratief medewerkster van het St. Vituscollege in Bussum te zijn; de jongen, Olivier, een oud-leerling. De jongens die de foto's met hun camerafoons hadden genomen waren vrienden van Olivier. Ze waren de 48-jarige administratrice in een kroeg tegengekomen. De jongens hadden gewed dat Olivier haar niet zou kunnen versieren. Enfin. Een dag later stond het “nieuws” op Geenstijl.nl en zat de administratrice overspannen thuis.

Sinds de geboorte van het internet is het medium geroemd als een ideaal middel voor burgerparticipatie en vrije van meningsuiting. Dankzij het internet kon iedereen zijn eigen krant beginnen om te zeggen wat hij denkt. In 1997 verwoordde het Amerikaanse Hoogerechtshof die gedachte op fraaie wijze als volgt: “Through the use of chat rooms, any person with a phone line can become a town crier with a voice that resonates farther than it could from any soapbox. Through the use of Web pages, mail exploders and newsgroups, the same individual can become a pamphleteer.”¹

¹ US Supreme Court 26 juni 1997, <http://laws.findlaw.com/us/000/96-511.html> (*ACLU v. Reno I*).

De burger die op internet vanaf zijn zeepkist zijn mening wereldkundig maakt, komt al snel in de verleiding zijn boodschap zo hard mogelijk te verkondigen. Hij is immers niet de enige met een zeepkist en uiteindelijk gaat het erom gehoord te worden. Het gevolg is dat de mening steeds controversiëler wordt en dikwijls de grens van het toelaatbare overschrijdt. De burger schendt vanaf zijn zeepkist naar hartelust de rechten van anderen. Reputaties en bedrijfsgeheimen liggen op straat, het recht op privacy is een dode letter en voor het auteursrecht is geen enkel respect meer.

Wat Olivier en zijn vrienden hebben gedaan mag natuurlijk niet. Het portretrecht van de administratrice is op scabreuze wijze geschonden. Geenstijl.nl had na kritiek het gezicht van de vrouw nog “geblurd” om het onherkenbaar te maken. Omdat het verder duidelijk was wie het slachtoffer was, maakte dat de schending van het portretrecht niet minder erg, integendeel.² Naar verluidt heeft de vrouw aangifte gedaan tegen de jongens, maar van een strafzaak is niets meer vernomen.

Door burgeractivisme op internet worden wetgever en rechter voor een lastig dilemma geplaatst. Moet op het handelen van de burger dezelfde wetten en regels van toepassing zijn die gelden in het gewone maatschappelijke verkeer? Indien het gaat om privacyschendingen of inbreuken op het auteursrecht heeft de burger tot op heden slechts een marginale rol gespeeld. Wetgeving en rechtspraak was met name gericht op het beteugelen van ongeoorloofd handelen van commerciële partijen. Het weekblad *Privé* dat stiekeme foto's van het prinselijk paar en Amalia afdrukt; Albert Heijn die verpakkingen van Unilever kopieert.

Er is overigens ook een belangrijk praktisch bezwaar tegen het verantwoordelijk houden van de burger voor zijn handelen op internet: het zijn er zoveel. Als tegen iedere individuele rechtenschending op internet zou worden opgetreden, zal de rechterlijke macht snel overbelast raken. De macht van het getal maakt handhaving praktisch onmogelijk.

De oplossing hiervoor wordt dikwijls gevonden in het aansprakelijk houden van degene die de burger in staat stelt zijn ongeoorloofde handelingen te verrichten. Het is eenvoudiger de fabrikant van de zeepkist aansprakelijk te houden dan de duizenden gebruikers van het product die andermans rechten schenden.

Toen publiciste Karin Spaink delen van geheime werken van de Scientology kerk op haar website plaatste, richtte de sekte ook haar pijlen op de internetprovider van Spaink, XS4ALL. Volgens de rechtbank Den Haag was XS4ALL aansprakelijk voor het handelen van haar abonnee indien de provider geen adequate maatregelen zou nemen nadat zij van het onrechtmatig handelen van de abonnee op deugdelijke wijze in kennis was gesteld.³ Ons Burgerlijk Wetboek bevat in artikel 6:196c lid 4 BW een vergelijkbare aansprakelijkheidsregeling voor internet dienstverleners die op verzoek informatie van anderen opslaan (“hosten”). Het is voor de internet dienstverlener geen nadelige regeling, want in het slechtste geval is hij pas aansprakelijk *nadat* hij in kennis is gesteld over het onrechtmatige handelen.

Wat is nu de positie van Skoeps? Kan Skoeps profiteren van artikel 6:196c BW lid 4? Ik vrees van niet. Skoeps gaat verder dan het enkel hosten van informatie. Skoeps is beter te vergelijken met een gewone krantenuitgever die ook aansprakelijk is voor de inhoud van haar kranten. Het beeldmateriaal op de website wordt op gezag en onder toezicht van Skoeps

² Vgl. HR 2 mei 2003, NJ 2004, 80 (*Breekijzer*)

³ Rb Den Haag 9 juni 1999, AMI 1999, p. 113-115 m.nt. Koelman.

geplaatst.⁴ Ook de uitsluiting van iedere aansprakelijkheid in de algemene voorwaarden zal Skoeps niet baten. Zij kan zich tegenover derden niet achter de Skoepers verschuilen. Dat geldt te meer nu Skoeps zelf de inzendingen beoordeelt voordat deze op de site worden geplaatst.

Met potentieel honderden inzendingen per dag zal de redactie aan het beoordelen van de inzendingen nog wel een zware dobber aan hebben. Ik voorspel dat er op Skoeps wel de nodige ongelukjes zullen gebeuren. Zal Skoeps dat erg vinden? Welnee, het succes van Skoeps is juist afhankelijk van de rechtenschending van de Skoepers. Hoe controversiëler het beeldmateriaal, hoe meer kijkers. Dat is een les waar John de Mol groot mee is geworden.

Christiaan Alberdingk Thijm, partner bij SOLV Advocaten
Amsterdam, 6 oktober 2006

⁴ Vgl. artikel 14 lid 2 van Richtlijn 2000/31/EG van 8 juni 2000 ("Richtlijn inzake elektronische handel")